

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),

Міністерства освіти і науки України, місто Харків прийняла рішення підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 – Гуманітарні науки
(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації «Поетика повсякденності в українській і польській сучасній жіночій прозі (Ірен Роздобудько – Мануела Гретковська)»

(назва дисертації)

за спеціальністю 035 – Філологія
(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

" 30 " січня 2024 року.

Смаровоз Ірина Сергіївна

1987 року народження,

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянка України

(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчив у 2010 році Криворізький державний педагогічний університет

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література
(за дипломом)

Працює _____ в _____ не працює
(посада) (місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

з _____ р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна
Міністерства освіти і науки України, місто Харків
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Борзенко Олександр Іванович

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),

доктор філологічних наук, професор, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, професор закладу вищої освіти кафедри історії української літератури
науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, _____ монографій (зазначити три наукові публікації):

1. Смаровоз І. С. Художня повсякденність: термінологічні проблеми. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Вип. 1 (92). Житомир, 2020. С. 42–59. DOI: [https://doi.org/10.35433/philology.1\(92\).2020.42-50](https://doi.org/10.35433/philology.1(92).2020.42-50)

2. Смаровоз І. С. Габітуси повсякденності: маркери ідентифікації. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 15. 2021. С. 173–177. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.15.32>

3. Смаровоз І. С. Особливості художнього моделювання простору повсякденності в романах Ірен Роздобудько та Мануели Гретковської. *Вчені записки Таврійського національного*

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Антонович Світлана Олександрівна (офіційний рецензент) – кандидат філологічних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри історії української літератури філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Наукова праця Ірини Смаровоз демонструє цікаву стратегію дослідження художніх текстів; здобувачка зосереджується на вивченні повсякденності в прозі І. Роздобудько та М. Гретковської. З огляду на це виникають питання: твори яких сучасних українських і польських письменниць можна було б залучити до аналізу в контексті обраної теми і чому?

2. Досліджуючи тексти І. Роздобудько та М. Гретковської, дисертантка фокусується на специфіці відтворення повсякденного життя персонажів саме в жіночій прозі. Відповідно хотілося б почути думку Ірини Смаровоз щодо особливостей моделювання повсякденності в художніх творах авторів-чоловіків.

3. У дослідженні Ірина Смаровоз використовує таке поняття, як «геопоетика». У зв'язку із цим просимо уточнити, як саме його трактує дисертантка, адже термін лише входить у літературознавчий обіг. І хоч уже є багато праць, присвячених цьому феномену, проте немає його однозначного трактування і цей термін не подається в літературознавчих словниках.

Новик Ольга Петрівна (офіційний опонент) – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету.

1. В першому розділі, узагальнюючи дослідження щодо проблем повсякденності, дисертантка характеризує аспекти дослідження простору, в тому числі, і внутрішній простір персонажа. Тож Ірина Сергіївна пише: «Убачаємо доречним, досліджуючи поетику простору в жіночій прозі, узяти до уваги внутрішній простір персонажа, під яким розуміємо простір людської душі» (с.45). Розгортаючи цю тезу, цитує дослідження Л. Пилипюк про те, що : «внутрішній простір – це «"локус", місце дії для вираження певної духовної проблематики, несе величезне символічне навантаження і при цьому виступає в ролі феномена – того, що сприймається людиною, з'являється в її свідомості, в інтелектуальному переживанні» [71, с. 323]. Саме цей компонент, на нашу думку, допоможе розкрити емоційний складник художнього простору зокрема та духовний загалом» (с.45). Хотілося б почути розмежування понять, якими тут послуговується дисертантка: «простір людської душі», «емоційний складник художнього простору», «внутрішній простір», «духовний простір» «сакральна повсякденність», бо в наступних розділах дисертації ці поняття залучаються для характеристики повсякденності жіночої прози.

2. Пояснюючи здатність п'ятирічної героїні роману сприймати дива як реальність у своїй повсякденності, авторка дисертації пише: «Наприклад: «Дитина є готовою сприймати дива повсякденності»; у 5 років «Бачила теж Ісуса Христа на ділянках біля нашої вулиці» [149, с. 17]. Звичайно, діти в 5 років здатні фантазувати й уявляти щось аж надто реалістичним, тому нічого дивного в тому, що дівчинка з католицької країни побачила одного з богів» (с.). Таке формулювання «одного з богів» вочевидь некоректне щодо католицької країни.

3. Пишучи про моделювання повсякденності авторками романів, Ірина Смаровоз в різних розділах висловлює твердження, що є суперечливими щодо домінування тілесної й емоційної сфери в описі повсякденності героїнь. Порівняймо: «Проаналізувавши способи моделювання повсякденності в романах І. Роздобудько та М. Гретковської, ми помітили, що вона є людиноцентричною, адже письменниці у своїх текстах моделюють події в такий спосіб, щоб максимально реконструювати людський досвід, уявлення, переконання, емоції. Тож найважливішим елементом змодельованої повсякденності є тіло. Ураховуючи те, що персонаж,

задовольняючи власні тілесні потреби, організовує свій життєвий простір, останній стане наступним концептом повсякденності» (С.109). «Поведінка коханок Понятовського повністю суперечить уявленням про подружню вірність, скромність, місце жінки в суспільстві. Кожна з них керується власними емоціями, філософією, світосприйняттям, а не загальноприйнятими нормами моралі, стереотипами, тому, моделюючи повсякденність, авторки першочергово зосереджуються на емоційному, а не фізичному наповненні щоденного життя персонажів» (С.148).

4. В дисертації трапляються окремі фрагменти викладу науковопопулярним стилем, як от, наприклад: «Жіноча проза не була б жіночою, якби не мотив кохання. В обох романах воно стає джерелом страждань. Фаріде, виконуючи волю батьків, одружується з чоловіком, якого не кохає» (с.120).

Радишевський Ростислав Петрович (офіційний опонент) – доктор філологічних наук, професор, академік НАНУ, завідувач кафедри полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

1. У дисертації звертається увага на можливість трансформації повсякденності (праці Ярини Хміль, Ольги Петренко та інших дослідників) під впливом Інтернет-практик, віртуального простору, сформованого сучасними обставинами (епідемія, війна). Чи пов'язане це явище із загальним розвитком суспільства і його технізацією і чи отримало воно художнє відтворення в письменницьких текстах, зокрема творчості Ірен Роздобудько і Мануели Гретковської?

2. У тріаді «автор – персонаж – читач» під кутом зору сучасних літературознавчих досліджень повсякденності як Ви трактуєте ієрархічність понять «художній світ автора», «повсякденність персонажа», «читацьке бачення»?

3. У дисертації йдеться про автобіографізм, притаманний творчості Ірен Роздобудько і Мануели Гретковської. Цікавим є бачення авторки наукової роботи про суб'єктивність – об'єктивність автобіографічного тексту в аналізованій романістиці.

4. Основними структурними елементами повсякденності в роботі названо тіло, простір і травму з аргументацією, що саме вони найбільш притаманні аналізованим творам. Одночасно зазначається, «що є й інші складові елементи» (с. 109) повсякденності. Які саме інші складові елементи повсякденності можна вважати важливими, незалежно від описуваних у творі подій?

Сухарєва Світлана Володимирівна (офіційний опонент) – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки

По-перше, постає потреба конкретизації, на підставі яких чинників здобувачка виокремила прозу І. Роздобудько та М. Гретковської в один фемінний дискурс, розглянутий як у спільному (універсальному), так і в компаративному контекстах? Яким із опрацьованих чинників при цьому авторка дисертації надала перевагу: біографічному, художньому, соціологічному чи загальному культурологічному?

По-друге, дослідниця стверджує, що в комплексі проаналізованої жіночої прози чітко простежується національне начало. Зокрема, на с. 4 вона зазначає: «Повсякденності, змодельованій на сторінках текстів І. Роздобудько, притаманний національний колорит, а М. Гретковської – універсальність і національна нейтральність. Спільною рисою повсякденності, відтвореної обома письменницями, є людиноцентричність» (с. 4). Якими конкретними прикладами із романів обох письменниць можемо обґрунтувати цю тезу?

По-третє, варто уточнити, чи сучасна жіноча проза І. Роздобудько та М. Гретковської містить у собі елементи міфу та процесу міфотворчості як одного з важливих способів відтворення дійсності. Якою мірою це співвідношення дійсно виражене або ж може бути виражене у поетиці повсякденності?

Останнє, *четверте* із запитань стосується першого розділу дисертації, в якому здобувачка значною мірою, і зрештою небезпідставно, зосереджується на працях зарубіжних вчених: М. Вебера, Е. Гусерля, Н. Еліаса, П. Бергера, Т. Лукмана, П. Бурдьє та ін. Наскільки гармонійно і

повно вітчизняні феноменологічні дослідження вписуються у це наукове тло і яке місце в них відведено власне жіночій прозі?

Матвєєва Тетяна Степанівна (голова ради) – доктор філологічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри історії української літератури філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна погодилася з висновками рецензентів та опонентів щодо актуальності, наукової новизни й практичної цінності роботи Смаровоз І. С. для сучасної філології. Матвєєва Тетяна Степанівна підкреслила, що дисертація здобувачки «Поетика повсякденності в українській і польській сучасній жіночій прозі (Ірен Роздобудько – Мануела Гретковська)» є завершеним науковим дослідженням і відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Ураховуючи зазначене, Матвєєва Тетяна Степанівна вважає, що Смаровоз Ірина Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

_____ (прізвища, ініціали, наукові ступені, місця роботи, посади, зауваження)

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,

"Проти" 0 членів ради,

"Утримались" 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Смаровоз Ірині Сергіївні

_____ (прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки

_____ (галузь знань)

за спеціальністю 035 – Філологія

_____ (код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої ради

_____ (підпис)

Матвєєва Т. С.

_____ (прізвище, ініціали)